מספר פנימי:

הכנסת העשרים וארבע

יוזמות: חברי הכנסת

פ//

הצעות לתיקוני חקיקה למאבק בגזענות בקרב העוסקים בשירות הציבורי ובמקצועות המחייבים רישוי מהמדינה, התשפ"ב–2022

תיקון חוק שירות המדינה (משמעת)	(1)	בסעיף 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963, אחרי המילים "של שירות המדינה;", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק המשטרה	(2)	בסעיף 3 לתוספת הראשונה לחוק המשטרה, תשס"ו-2006, אחרי המילים "בתדמית המשטרה.", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני.".
תיקון פקודת בתי הסוהר [נוסח חדש]	(3)	בסעיף 3 לתוספת השניה פקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"ב-1971, אחרי המילים "בתדמית השירות.", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה,

		איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני.".
תיקון פקודת הרופאים [נוסח חדש]	(4)	בסעיף 41(1) לפקודת הרופאים [נוסח חדש], תשל"ז-1976, אחרי המילים "רופא מורשה;", יבוא "בסעיף זה "נהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות	(5)	בסעיף 27(1) לחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, תשס"ח-2008, אחרי המילים "את המקצוע;", יבוא "בסעיף זה "נהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון פקודת רופאי השיניים [נוסח חדש]	(6)	בסעיף 45(1) לפקודת רופאי השיניים [נוסח חדש], תשל"ט-1979, אחרי המילים "מורשה לריפוי שיניים;", יבוא "בסעיף זה "נהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק בתי המשפט [נוסח משולב]	(7)	בסעיף 18(א)(2) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, אחרי המילים "שופט בישראל;", יבוא "בסעיף זה "התנהג באופן שאינו הולם" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק בית הדין לעבודה	(8)	בסעיף 15(א) לחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969, אחרי המילים "שיעבירה לוועדה.", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או

		חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק העובדים הסוציאליים	(9)	בסעיף 27(1) לחוק העובדים הסוציאליים, תשנ"ו-1996, אחרי המילים "את המקצוע;", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק הרשויות המקומיות (משמעת)	(10)	בסעיף 9(3) לחוק הרשויות המקומיות (משמעת), תשל"ח-1978, אחרי המילים "של הרשות המקומית;", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון פקודת הרוקחים [נוסח חדש]	(11)	בסעיף 56א(1) לפקודת הרוקחים [נוסח חדש], תשמ"א-1981, אחרי המילים "את עיסוקו;", יבוא "בסעיף זה "נהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב]	(12)	בסעיף 12א(ג)(2) לחוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], תשל"א-1971, אחרי המילים "של רב בישראל;", יבוא "בסעיף זה "התנהג באופן שאינו הולם" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק הקאדים	(13)	בסעיף 18(א)(2) לחוק הקאדים, תשכ"א-1961, אחרי המילים "של קאדי במדינת ישראל;", יבוא "בסעיף זה "נהג באופן שאינו הולם" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".

תיקון חוק רואי חשבון	(14)	בסעיף 12(1) לחוק רואי חשבון, תשט"ו-1955, אחרי המילים "את כבוד המקצוע;", יבוא "בסעיף זה "התנהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק לשכת עורכי הדין	(15)	בסעיף 61(3) לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961, אחרי המילים "מקצוע עריכת הדין;", יבוא "בסעיף זה "מעשה שאינו הולם" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה	(16)	בסעיף 12(1) לחוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, תשל"ב-1972, אחרי המילים "שאינה הולמת את המקצוע", יבוא "(בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני)".
תיקון חוק הפסיכולוגים	(17)	בסעיף 33(1) לחוק הפסיכולוגים, תשל"ז-1977, אחרי המילים "המקצוע של פסיכולוג;", יבוא "בסעיף זה " התנהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק הרופאים הווטרינרים	(18)	בסעיף 19(א)(1) לחוק הרופאים הווטרינרים, תשנ"א-1991, אחרי המילים " את מקצועו;", יבוא "בסעיף זה "נהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק המתווכים	(19)	בסעיף 14א(1) לחוק המתווכים במקרקעין, תשנ"ו-1996, אחרי המילים "את עיסוקו;", יבוא "בסעיף זה "התנהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות

במקרקעין		או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק שמאי מקרקעין	(20)	בסעיף 16(1) לחוק שמאי מקרקעין, תשס"א-2001, אחרי המילים "את המקצוע;", יבוא "בסעיף זה "התנהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק הסדרת העיסוק בייצוג על ידי יועצי מס	(21)	בסעיף 16(1) לחוק הסדרת העיסוק בייצוג על ידי יועצי מס, תשס"ה-2005, אחרי המילים "את עיסוקו;", יבוא "בסעיף זה "התנהג בדרך שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני;".
תיקון חוק התכנון והבניה	(22)	בסעיף 158כב(ה)(7) לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965, אחרי המילים "שאינה הולמת.", יבוא "בסעיף זה "שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני.".
תיקון חוק המהנדסים והאדריכלים	(23)	בסעיף 15 לחוק המהנדסים והאדריכלים, תשי"ח-1958, אחרי המילים "את כבוד המקצוע.", יבוא "בסעיף זה "התנהגות שאינה הולמת" – לרבות התנהגות או התבטאות גזענית שיש בה משום הטרדה, איום, השפלה, ביזוי, אפליה, גילוי איבה, עוינות, אלימות או גרימת מדנים כלפי אדם, ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע, לדת, לעדה או למוצא לאומי-אתני.".

דברי הסבר

ההתעלמות משגרת הגזענות בחיי היום-יום במדינת ישראל נותנת את הלגיטימציה לפעילות של קבוצות גזעניות קיצוניות לממש את משנתן הן על ידי הסתה והן על ידי אלימות פיזית.

היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בגזענות מתארת את השלכות תופעת הגזענות הממסדית כך: "לגזענות ממסדית ישנה השלכה ישירה על חייהם של אנשים בתחומים רבים, כגון תעסוקה, השכלה, ביטחון אישי, דיור וכו'. הדבר משפיע על יכולותיהם למצות את הזכויות שלהם, לשפר את איכות חייהם ולממש את הפוטנציאל הטמון בהם. גזענות ממסדית עלולה לפרוץ אם אין נהלים ומדיניות נגדה ובאה לידי ביטוי בתרבות ארגונית, בפרקטיקות חוזרות ונשנות, בעצימת עיניים לתופעות של גזענות בתוך הממסד ועוד".[1]

הצעת החוק שלהלן באה להתמודד עם הגזענות בשירות הציבורי ובמקצועות המחייבים רישוי מהמדינה (להלן: "מקצועות רישויים"). במגזר הציבורי ישנם כ-700 אלף עובדים,[2] כולל מורים, מנהלים וגננות אשר משכורתם משולמת מתקציב משרד החינוך.[3] בנוסף ישנם מאות אלפים העוסקים במקצועות המחייבים רישוי כגון עורכי-דין, רופאים ומהנדסים.

במרבית החוקים המסדירים את תחום השירות הציבורי והמקצועות הרישויים, קיימת כבר עבירת משמעת של "התנהגות שאינה הולמת". ככלל, ניתן לפרש את הביטוי "התנהגות שאינה הולמת" ככזו הכוללת גם התנהגות או התבטאות גזענית. פירוש זה עולה בקנה אחד עם ערכיה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית המחויבת להגן על כבוד האדם של תושביה, בהתאם לעיקרון היסוד של השוויון ולחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, ד"ר אביחי מנדלבליט, פנה לנציב שירות המדינה בנושא קביעת התנהגות או התבטאות גזענית של עובד מדינה כעבירות משמעת והגברת האכיפה ביחס לעבירות מסוג זה: "עמדתי היא שעבירת המשמעת בדבר "התנהגות שאינה הולמת" שבסעיף 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963, כוללת כבר כיום את ההתנהגויות המתוארות לעיל. דומה כי אין חולק שתפקידו ומעמדו של עובד ציבור אינו יכול להלום כל התנהגות או התבטאות מפלה או גזענית וכי התנהגויות או התבטאויות מסוג זה פוגעות בצורה

---

[1] משרד המשפטים, היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בגזענות, גזענות במרחב הציבורי ובמוסדות ציבור (27.4.22).
[2] ה. ויסברג ואחרים, המהפיכה בשכר עובדי המדינה יצאה לדרך. מה צפוי להשתנות? **גלובס** (13.12.21).
[3] משרד החינוך, הלשכה לתנאי שירות עובדי הוראה, הפעלת חוק שירות המדינה על עובדי הוראה (28.7.21).

חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו".[4] עם זאת, היועמ"ש לממשלה לא התייחס לתוכן ההגדרה של התנהגות או התבטאות גזענית.

הצוות למיגור הגזענות כנגד יוצאי אתיופיה (ועדת פלמור) מצא כי יש לנקוט הליכים משמעתיים בעקבות התנהגות גזענית גם כלפי בעלי מקצועות רישויים,[5] שכן העוסקים במקצועות הרישויים מספקים שירותים לציבור ומן הראוי שגם התנהגותם תהיה כזו המכבדת את הציבור, ואם יימצא כי התנהגו באופן גזעני – על המדינה לנקוט בכל האמצעים שברשותה על מנת להענישם ולמנוע התנהגות שכזו בעתיד. ועדת פלמור התייחסה בדו"ח שפרסמה לקושי להסתמך על פרשנות לעבירת המשמעת של "התנהגות שאינה הולמת" ככוללת גם התנהגות או התבטאות גזענית לגבי העוסקים במקצועות הרישויים,[6] שכן הם נתונים לאחריותם של משרדי ממשלה שונים ואין בהם מדיניות אחידה וברורה.

על מנת לא להסתמך על תהליכים פרשניים ולא אחידים, שעלולים להימשך שנים ארוכות, מוצע לקבוע בחוקים המסדירים את תחום השירות הציבורי והמקצועות הרישויים, במפורש ובאופן אחיד ולהגדיר כי עבירת "התנהגות בלתי הולמת" כוללת גם התנהגות או התבטאות גזענית.

לעיגון מפורש של התנהגות או התבטאות גזענית כעבירת משמעת של "התנהגות שאינה הולמת" יש גם ערך חינוכי כלפי הציבור וכלפי העובדים בשירות הציבורי ובמקצועות הרישויים וכן הדבר עשוי לעודד את הנפגעים להגיש תלונות.

ההצעה נוסחה על ידי מכון זולת לשוויון וזכויות אדם.

---

[4] משרד המשפטים, היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בגזענות, התנהגות גזענית של עובדים בשירות הציבורי (20.5.18).

[5] משרד המשפטים, היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בגזענות, דו"ח הצוות למיגור הגזענות כנגד יוצאי אתיופיה (יולי 2016).

[6] שם, עמ' 71-72.